

CS

CS

CS

EVROPSKÁ KOMISE

V Bruselu dne 15.2.2011
KOM(2011) 60 v konečném znění

**SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

Agenda EU v oblasti práv dítěte

OBSAH

Úvod	3
1. Obecné zásady.....	4
1.1. Práva dítěte coby nedílná součást politiky EU v oblasti základních práv.....	4
1.2. Základy pro fakticky podloženou tvorbu politik.....	5
1.3. Spolupráce se zúčastněnými stranami.....	5
2. Konkrétní opatření EU ve prospěch dětí.....	6
2.1. Justice vstřícná k dětem	6
2.2. Cílená opatření EU na ochranu zranitelných dětí	8
2.3. Děti v rámci vnější činnosti EU	12
3. Účast dětí a zlepšení informovanosti	14
Závěr	14

Úvod

Podpora a ochrana práv dítěte je jedním z cílů EU, které dále zdůraznila Lisabonská smlouva. Konkrétně čl. 3 odst. 3 Smlouvy o Evropské unii nyní výslovně stanoví, že EU podporuje ochranu práv dítěte. Tato práva jsou dále zakotvena v Listině základních práv Evropské unie¹. Článek 24 listiny uznává děti jako nezávislé a samostatné držitele práv. Rovněž stanoví, že nejvlastnější zájem dítěte musí být pro veřejné orgány a soukromé instituce prvořadým hlediskem.

Podpora práv dítěte vyplývá i z mezinárodních závazků. Všechny členské státy EU ratifikovaly Úmluvu OSN o právech dítěte². Normami a zásadami této úmluvy se musí nadále řídit politiky a opatření EU, které mají na práva dítěte dopad. V roce 2006 Komise přijala sdělení „Směrem ke strategii EU o právech dítěte“³, ve kterém stanovila základ pro podporu a ochranu práv dítěte ve svých vnitřních a vnějších politikách. Komise tak vytvořila struktury⁴ pro posílení kapacity orgánů EU k řešení otázek ohledně práv dítěte, jež představují základy pro fakticky podloženou politiku a umožňují intenzivnější spolupráci se zúčastněnými stranami.

S ohledem na pevnost a sílu závazku v oblasti práv dítěte obsažený v Lisabonské smlouvě a Listině základních práv má Komise za to, že nastal čas zintenzivnit práci v této oblasti a přeměnit politické cíle v činy. Strategie Evropa 2020⁵ představuje vizi Evropy pro 21. století, v níž dnešní děti budou mít lepší vzdělání a přístup ke službám a zdrojům, jež potřebují jednak pro své dospívání, jednak k tomu, aby dovedly Evropu do 22. století. Proto se Komise tímto sdělením o „agendu EU v oblasti práv dítěte“ zasazuje. Jejím záměrem je zopakovat pevný závazek všech orgánů EU a členských států k podpoře, ochraně a plnění práv dítěte ve všech příslušných politikách EU a přeměnit jej v konkrétní výsledky. V budoucnu by politiky EU, jež se přímo či nepřímo týkají dětí, měly být koncipovány, naplňovány a monitorovány s přihlédnutím k zásadě nejvlastnějšího zájmu dítěte zakotvené v Listině základních práv EU a Úmluvě OSN o právech dítěte.

Tato agenda EU v oblasti práv dítěte vychází z příspěvků rozsáhlé veřejné konzultace⁶ a potřeb a obav, jež vyjádřily děti ze všech členských států EU v rámci samostatné cílené konzultace⁷. Rovněž bere v potaz předběžné výsledky hodnocení dopadu nástrojů EU, jež se

¹ Listina základních práv Evropské unie, Úř. věst. C 83, 30.3.2010, s. 389–403.

² K dispozici na adrese: <http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm>. Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů ratifikovaly všechny členské státy EU s výjimkou Estonska. Opční protokol týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie ratifikovaly všechny členské státy EU s výjimkou České republiky, Finska, Irska, Lucemburska a Malty.

³ Sdělení Komise: Směrem ke strategii EU o právech dítěte (KOM(2006) 367 v konečném znění), k dispozici na adrese:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0367:FIN:CS:PDF>

⁴ Evropské fórum o právech dítěte a jeho řídicí skupina; meziútvarová skupina Komise; koordinátor Komise pro práva dítěte.

⁵ Sdělení Komise „Evropa 2020 – Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění“, KOM(2010) 2020 v konečném znění, k dispozici na adrese:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:CS:PDF>.

⁶ Kromě veřejné konzultace, jež je k dispozici na adrese:

http://ec.europa.eu/justice/news/consulting_public/news_consulting_0009_en.htm, vychází toto sdělení z výsledků cílené konzultace s odborníky z konkrétních oblastí politiky.

⁷ Eurobarometer Qualitative study on the Rights of the Child, říjen 2010, k dispozici na adrese: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/quali/ql_right_child_sum_en.pdf.

práv dítěte dotýkají. Evropský parlament⁸, Výbor regionů⁹, Hospodářský a sociální výbor, Rada Evropy¹⁰, významné zúčastněné strany jako UNICEF, veřejní ochránci dětských práv v členských státech a občanská společnost přispěly k přípravám tohoto sdělení mimo jiné v rámci Evropského fóra o právech dítěte¹¹.

Agenda EU v oblasti práv dítěte představuje obecné zásady, jež by měly zajistit, aby EU šla při dodržování těchto práv zakotvených v Listině základních práv EU a Úmluvě OSN o právech dítěte příkladem. Kromě toho se zaměřuje na řadu konkrétních opatření v oblastech, ve kterých může EU přinést skutečnou přidanou hodnotu, jako je justice vstřícná k dětem, jež chrání děti v citlivých situacích a bojuje proti násilí na dětech jak v Evropské unii, tak i mimo ni.

1. OBECNÉ ZÁSADY

Závazek EU v oblasti práv dítěte si vyžaduje jednotný přístup v rámci všech příslušných činností EU. Tohoto cíle lze dosáhnout použitím Smluv, Listiny základních práv Evropské unie a Úmluvy OSN i právech dítěte jako společného základu pro veškerou činnost EU relevantní pro děti. „Hledisko práv dítěte“ musí být zohledněno v rámci všech opatření EU, která se dotýkají dětí.

1.1. Práva dítěte coby nedílná součást politiky EU v oblasti základních práv

Podle strategie účinného uplatňování Listiny základních práv Evropskou unií, přijaté Komisí dne 19. října 2010¹², má Komise prostřednictvím „**kontroly lidských práv**“ již od počátečních fází zajišťovat, aby legislativní návrhy byly vždy v plném souladu se základními právy zaručenými v listině. V souladu s touto strategií Komise spolupracuje s Evropským parlamentem a Radou na tom, aby i pozměňovací návrhy přijaté v rámci legislativního procesu plně listinu respektovaly. Komise rovněž spolupracuje s členskými státy na dodržování listiny při provádění práva EU do vnitrostátních právních předpisů, jak stanoví čl. 51 odst. 1 listiny.

Práva dítěte, zaručená článkem 24 listiny, patří k základním právům, která jsou ve strategii Komise výslovně zmíněna, a proto jsou zařazena do pravidelné „kontroly základních práv“, kterou Komise u příslušných legislativních návrhů EU provádí.

⁸ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 16. ledna 2008 (2007/2093(INI): „Směrem ke strategii EU o právech dítěte“, k dispozici na adrese: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=CS&reference=P6-TA-2008-0012>.

⁹ Stanovisko Výboru regionů – Místní a regionální spolupráce na ochranu práv dítěte v Evropské unii, Úř. věst. C 267, 1.10.2010, s. 46–51; Stanovisko Výboru regionů – Směrem ke strategii EU o právech dítěte, Úř. věst. C 146, 30.6.2007, s. 58–62.

¹⁰ Council of Europe reaction to Consultation document: European Commission's Consultation on the Rights of the Child, k dispozici na adrese: http://www.coe.int/T/TransversalProjects/Children/News/EU%20Consultation%20paper%20final_en.pdf

¹¹ V rámci Evropského fóra pro práva dítěte – zřízeného Komisí během německého předsednictví v roce 2007 – se setkávají zástupci členských států, Evropského parlamentu, Výboru regionů, Evropského hospodářského a sociálního výboru, Rady Evropy, UNICEF, monitorovacích center pro děti, veřejných ochránců dětských práv, občanské společnosti a dalších zúčastněných stran.

¹² „Strategie účinného uplatňování Listiny základních práv Evropskou unií“, KOM(2010) 573 v konečném znění ze dne 19. října 2010, k dispozici na adrese: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0573:FIN:CS:PDF>.

Jak již uvádí sdělení o strategii účinného uplatňování listiny, Komise vypracovala mechanismy **k monitorování souladu legislativních návrhů s Listinou**. Komise – v zájmu důkladnějšího posuzování dopadu svých návrhů na základní práva, včetně práv dítěte – vypracovala operační pokyny, které umožňují jejím útvarům přezkoumat dopad určité iniciativy na základní práva, včetně práv dítěte, a vybrat možnost, jež nejlépe zohledňuje nejvlastnější zájem dítěte. Tyto operační pokyny obsahují otázky stanovené v „kontrolním seznamu základních práv“ uvedeném ve strategii účinného uplatňování listiny. Komise bude nyní také pořádat praktická interní školení v oblasti práv dítěte a jiných základních práv, jež by měla posílit a dále podpořit kulturu dodržování základních práv. Komise bude i nadále pozorně sledovat práci Výboru OSN pro práva dítěte a jeho výklad ustanovení Úmluvy OSN o právech dítěte. V relevantních případech budou důvodové zprávy příslušných legislativních návrhů obsahovat vysvětlení, jak byla při jejich přípravě zohledněna práva dítěte.

1.2. Základy pro fakticky podloženou tvorbu politik

Zkušenosti s uplatňováním sdělení s roku 2006 odhalily významný **nedostatek spolehlivých, srovnatelných a oficiálních údajů**, což představuje závažnou překážku pro vypracování a realizaci politik založených na jasných faktech. Mezi klíčové úkoly patří vylepšení stávajících systémů monitorování, stanovení politických cílů souvisejících s právy dítěte a sledování jejich dopadu. Přednostně by se měla řešit nedostatečná obeznámenost se situací a potřebami nejzranitelnějších skupin dětí. V tomto ohledu je rovněž nezbytné získat více informací o metodách, jak zabránit trestné činnosti páchané na dětech.

Komise bude spolupracovat s příslušnými organizacemi a institucemi na **zajištění základních údajů** a informací, od nichž se bude odvíjet rozhodovací proces. Bude při tom vyhodnocena stávající práce v této oblasti včetně výsledků studie o ukazatelích vypracované Agenturou EU pro základní práva¹³. Tyto ukazatele byly vypracovány na žádost Komise a jejich účelem je měřit, jak jsou v EU uplatňována, chráněna, dodržována a podporována práva dítěte. Ukazatele budou agentuře sloužit jako vodítko při sběru a výzkumu údajů, umožní jí vypracovat fakticky podložená stanoviska a podpořit orgány EU a členské státy při přijímání či koncipování příslušných opatření.

1.3. Spolupráce se zúčastněnými stranami

Komise bude nadále spolupracovat a rozvíjet dialog se všemi zúčastněnými stranami prostřednictvím pravidelně zasedajícího **Evropského fóra pro práva dítěte**.

V oblasti ochrany a podpory práv dítěte existuje v členských státech řada institucionálních a politických struktur. Třebaže potřebu rozvíjení politik v oblasti práv dítěte uznaly všechny členské státy, co do institucionálních mechanismů k tvorbě a realizaci politiky v této oblasti jsou mezi nimi rozdíly. Komise bude nadále – při plném dodržování zásady subsidiarity – napomáhat úsilí členských států a rozvíjet jak výměny osvědčených postupů, tak i vzájemnou spolupráci a komunikaci vnitrostátních orgánů odpovědných za ochranu a podporu práv dítěte.

¹³ Developing indicators for the protection, respect and promotion of the rights of the child in the European Union, k dispozici na adrese:
http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/RightsOfChild_summary-report_en.pdf.

2. KONKRÉTNÍ OPATŘENÍ EU VE PROSPĚCH DĚTÍ

2.1. Justice vstřícná k dětem

Klíčovým úkolem v rámci agendy EU v oblasti práv dítěte je učinit justici v Evropě vstřícnější k dětem. Jedná se o oblast s velkým praktickým významem, v níž má EU podle Smluv pravomoci k uplatňování práv dítěte prostřednictvím právních předpisů EU. Komise proto tento aspekt zdůrazňuje ve svém akčním plánu provádění Stockholmského programu¹⁴ pro období 2010–2015.

Děti mohou přijít do styku s justicí vícero způsoby, například když se jejich rodiče rozvádějí nebo se nemohou dohodnout na tom, komu z nich má být dítě svěřeno do péče, dále v případech, kdy spáchají trestný čin nebo jsou svědkem či obětí trestného činu, nebo žádají-li o azyl. Narazí-li děti na justiční systémy nevstřícné k jejich potřebám, mohou se setkat s rozličnými omezeními a porušením svých práv.

Děti se mohou potýkat s různými překážkami, pokud jde o právní zastoupení a výsledky u soudu. Podobně může docházet k tomu, že děti a jejich zástupci nemají dostatek informací, jež potřebují k výkonu svých práv a hájení svých zájmů při soudním řízení. Stává se, že s dětmi je zacházeno jako s dospělými, aniž by jim byla poskytnuta zvláštní ochrana daná jejich potřebami a zranitelností. Pro děti pak může být obtížné tuto situaci zvládnout. Účinný **přístup ke spravedlnosti** a účast na správních a soudních řízeních jsou základními požadavky v rámci zajištění vysokého stupně ochrany právních zájmů dítěte.

Nepříznivý dopad na děti mohou mít **rodinněprávní spory**. Každé dítě, jež je odloučeno od jednoho či obou rodičů, musí mít právo udržovat si pravidelné osobní vztahy a přímé styky s oběma rodiči, ledaže by to bylo v rozporu s jeho zájmy¹⁵. V průběhu občanskoprávních řízení ve věci zrušení manželství nebo rozluky však může – zejména v mezinárodních sporech – docházet k omezení tohoto práva. Zejména v rámci řízení o určení rodičovské zodpovědnosti se mohou děti stát rukojmím v dlouhých přeshraničních sporech mezi bývalými partnery. Právní předpisy EU¹⁶ již usnadňují uznávání a výkon rozhodnutí o rodičovské zodpovědnosti. Aby mohli děti a rodiče hájit svá práva v rodinněprávních sporech, je nezbytné **poskytnout jim náležité informace** o jejich právech v rámci právních předpisů EU i vnitrostátních právních předpisů. Informace by měly být snadno dostupné a obsahovat jasné pokyny ohledně příslušných řízení. Komise ve spolupráci s členskými státy vypracuje informační přehledy o právních předpisech EU a členských států týkajících se vyživovacích povinností, mediace a uznávání a výkonu rozhodnutí o rodičovské zodpovědnosti. Tyto přehledy budou průběžně aktualizovány. Pokud jde o **únosy dětí jedním z rodičů**, Komise bude věnovat zvláštní pozornost informacím zprostředkovatelky Evropského parlamentu pro případy mezinárodních únosů dětí jejich rodiči.

Pro určení práv dítěte je důležitá **evidence a uznávání dokladů o osobním stavu**. Pokud se děti a jejich rodiče v rámci EU přestěhují a musí tyto doklady předložit v jiném členském státě, často narážejí na nákladné a časově náročné požadavky v souvislosti s uznáváním

¹⁴ Sdělení Komise – Poskytování prostoru svobody, bezpečnosti a práva evropským občanům: Akční plán provádění Stockholmského programu, KOM(2010) 171 v konečném znění, k dispozici na adrese: http://ec.europa.eu/justice/news/intro/doc/com_2010_171_en.pdf.

¹⁵ Ustanovení čl. 24 odst. 3 Listiny základních práv Evropské unie.

¹⁶ Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000, Úř. věst. L 338, 23.12.2003, s. 1–29.

uvedených dokladů (včetně překladu a ověření pravosti), což může ztížit přístup ke spravedlnosti. Z tohoto důvodu a zahájila Komise veřejnou konzultaci o způsobech, jak v EU usnadnit vzájemné uznávání účinků dokladů osvědčujících osobní stav¹⁷. Cílem je předložit v roce 2013 návrhy opatření EU.

Právo na spravedlivý proces v případě dětí, proti nimž je vedeno **trestní řízení**, zahrnuje ochranu soukromí, právo na informace o obvinění a řízení uzpůsobené věku a vyspělosti dítěte, právní pomoc a právní zastoupení, což je obzvláště důležité v případech, kdy řízení neprobíhá v mateřském jazyce dítěte. V roce 2010 EU přijala **pravidla ohledně tlumočení a překladu**, která zajišťují, aby všechny osoby včetně dětí byly poučeny o svých právech ve srozumitelné podobě¹⁸. Komise bude prosazovat svou agendu k posílení **procesních práv** podezřelých nebo obviněných osob v trestním řízení, včetně dětí. V roce 2011 Komise předloží jednak návrh s pravidly zajišťujícími právo na obhájce, jednak návrh ohledně práva zadržených osob na komunikaci s rodinnými příslušníky, osobami, kterým důvěřují, zaměstnavateli a konzulárními orgány. Zvláštní pozornost je třeba věnovat podezřelým nebo obviněným osobám, které z důvodu například svého věku, duševního nebo fyzického stavu nemohou rozumět obsahu nebo smyslu řízení či jej sledovat. V roce 2012 předloží Komise legislativní návrh týkající se **zvláštní ochrany pro podezřelé nebo obviněné osoby, které jsou zranitelné**. Toto opatření bude hrát při zajišťování justice vstřícné k dětem zásadní úlohu.

Obzvláště **děti, jimž je uloženo výchovné opatření a jež jsou umístěny v nápravných zařízeních**, jsou vystaveny riziku násilí a špatného zacházení¹⁹. V mezinárodním měřítku existuje vícero zásad pro jednání s dětmi zbavenými osobní svobody²⁰. Zadržení dětí by mělo být krajním opatřením a omezeno na nejkratší nutnou dobu²¹.

Děti často vystupují v **trestním soudním řízení jako ohrožení svědci nebo oběti**. Mohou být zneužity pro trestnou činnost, např. obchodování s nelegálními drogami. Měla by být zavedena právní a praktická opatření, která by zabránila zbytečně opakovaným výsledkům a omezily negativní zkušenosti spojené s účastí na trestním řízení. Dětským obětem by měla být poskytnuta příležitost aktivně se podílet na trestním řízení, aby byla zohledněna jejich svědecká výpověď. Použitím nástrojů informačních a komunikačních technologií, zejména videokonferencí, lze dětským obětem umožnit aktivní účast na řízení, aniž by přišly do přímého kontaktu s obviněnými osobami. Dětským obětem by se mělo dostat náležité podpory, jež povede k jejich zotavení a náhradě způsobené újmy.

¹⁷ Zelená kniha Komise „Méně správních úkonů pro občany: Podpora volného pohybu veřejných listin a uznávání účinků dokladů osvědčujících osobní stav“, KOM(2010) 747 v konečném znění, k dispozici na adrese: http://ec.europa.eu/justice/policies/civil/docs/com_2010_747_en.pdf.

¹⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/64/EU ze dne 20. října 2010 o právu na tlumočení a překlad v trestním řízení, Úř. věst. L 280, 26.10.2010, s. 1–7.

¹⁹ Pinheiro, P. „World Report on Violence Against Children“, OSN, Ženeva, 2006, s. 195–199. K dispozici na adrese: <http://www.unviolencestudy.org/>.

²⁰ Viz např. Pravidla OSN k ochraně mladistvých zbavených osobní svobody, rezoluce Valného shromáždění OSN č. 45/113 ze dne 14. prosince 1990, k dispozici na adrese: http://www2.ohchr.org:80/english/law/res45_113.htm; doporučení Výboru ministrů Rady Evropy členským státům č. Rec(2006)2 k Evropským vězeňským pravidlům ze dne 11. ledna 2006, k dispozici na adrese: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=955747>.

²¹ Článek 37 Úmluvy OSN o právech dítěte.

Opatření:

V rámci svých politik v oblasti občanskoprávní a trestní justice a v souladu se strategií účinného uplatňování Listiny základních práv podnikne Komise následující kroky s cílem učinit justici v EU vstřícnější k dětem:

1. v roce 2011 přijme návrh směrnice o právech obětí, kterou se zvýší ochrana zranitelných obětí včetně dětí;
2. v roce 2012 předloží návrh směrnice týkající se zvláštní ochrany pro podezřelé nebo obviněné osoby, které jsou zranitelné, včetně dětí;
3. do roku 2013 přezkoumá právní předpisy EU usnadňující uznávání a výkon rozhodnutí o rodičovské zodpovědnosti jednak s cílem zajistit, aby tato rozhodnutí byla v zájmu dítěte uznávána a vykonávána co nejrychleji, jednak také případně stanovit společné minimální standardy;
4. bude se zasazovat o používání pokynů Rady Evropy ze dne 17. listopadu 2010 o justici vstřícné k dětem²² a zohlední je v budoucích právních nástrojích v oblasti občanskoprávní a trestní justice;
5. bude podporovat rozvoj vzdělávacích aktivit na evropské úrovni určených pro soudce a jiné odborníky a věnovaných optimální účasti dětí v rámci justice.

2.2. Cílená opatření EU na ochranu zranitelných dětí

Vzhledem k sociálním, politickým a ekonomickým faktorům jsou některé skupiny dětí obzvláště zranitelné a jsou vystaveny větším rizikům ohrožujícím jejich život. Například u dětí vyrůstajících v podmínkách chudoby a sociálního vyloučení²³, často doprovázeném zneužíváním drog, je menší pravděpodobnost dobrého prospěchu ve škole a dobrého tělesného a duševního zdraví²⁴. Také se asi pravděpodobněji dostanou do konfliktu se zákonem. Potřebami **děti ohrožených chudobou** a sociálním vyloučením se bude zabývat doporučení Komise týkající se dětské chudoby, které nastíní společné zásady a navrhne nástroje účinného monitorování s cílem předcházet dětské chudobě a bojovat proti ní v rámci Platformy pro boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení.

Rovněž **zdravotně postižené děti** jsou více ohroženy porušením svých práv a vyžadují a zasluhují zvláštní ochranu²⁵.

²² Pokyny Rady Evropy o justici vstřícné k dětem (*Guidelines of the Council of Europe on Child Friendly Justice*), přijaté Výborem ministrů dne 17. listopadu 2010, k dispozici na adrese: <https://wcd.coe.int/wcd/ViewDoc.jsp?id=1705197&Site=CM>.

²³ Viz zpráva GR Komise pro zaměstnanost, sociální věci a rovné příležitosti: Child poverty and well-being in the EU: Current status and way forward ze dne 28. února 2008, k dispozici na adrese: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=751&langId=en&pubId=74&type=2&furtherPubs=yes>

²⁴ Sdělení Komise „Solidarita v oblasti zdraví: snížení nerovnosti v oblasti zdraví v EU“, KOM(2009) 567, k dispozici na adrese: http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/socio_economics/documents/com2009_cs.pdf.

²⁵ Sdělení Komise „Evropská strategie pro pomoc osobám se zdravotním postižením 2010–2020: Obnovený závazek pro bezbariérovou Evropu, KOM(2010) 636 v konečném znění, k dispozici na

Prospívání dětí lze dosáhnout pouze ve společnosti bez násilí, zneužívání a vykořisťování dětí. V březnu 2010 Komise přijala dva návrhy směrnic, jejichž cílem je posílit rámec pro ochranu dětí, jež patří k těm nejzranitelnějším – **obětí pohlavního vykořisťování a obchodování s lidmi**. Potřeby dětí je třeba v průběhu dalšího rozvoje politiky v oblasti obchodování s lidmi plně zohlednit, a to zejména v rámci integrované strategie pro boj proti obchodování s lidmi, jež bude přijata v roce 2012.

Pokud jde o administrativní zadržování **dětských žadatelů o azyl**, Komise rozpracovávala své návrhy z let 2008 a 2009 týkající se změny azylového práva EU. Tyto návrhy zakazují zadržování dětí, ledaže by to bylo v jejich nejlepším zájmu a pouze po důkladném posouzení všech možných alternativ. Je rovněž zavedena řada nezbytných ochranných opatření a procesních záruk týkajících se soudního přezkumu a právního zastoupení. V návrzích je rovněž stanoven jednoznačný zákaz zadržování dětských žadatelů o azyl bez doprovodu.

Akční plán pro nezletilé osoby bez doprovodu²⁶ přijatý Komisí v roce 2010 představuje společný přístup EU ohledně **dětí bez doprovodu či odloučených od rodiny**, jež pocházejí z třetích zemí. Akční plán uvádí opatření související s přijímáním dětí a procedurální záruky, jež by se měly uplatňovat od chvíle objevení dítěte do nalezení trvalého řešení. Zdůrazňuje rovněž význam náležitého zastupování dítěte, navrhuje jednak opatření na řešení nedostatků v oblasti péče poskytované v EU dětským žadatelům o azyl bez doprovodu²⁷, jednak opatření, jež mají zabránit zmizení dětí bez doprovodu, jež jsou v péči veřejných orgánů.

Zkušenosti a **vyškolení odborníci** mohou problémům předcházet a pomoci dětem vyrovnat se s prožívaným traumatem. Lidem, kteří pracují s dětmi či pro děti, by se mělo dostat náležité odborné přípravy ohledně práv a potřeb dětí různých věkových skupin, jakož i ohledně typů řízení přizpůsobených dětem. Měli by být rovněž proškoleni v komunikaci s dětmi všech věkových skupin a všech stádií vývoje, jakož i dětmi, jež se nacházejí v mimořádně zranitelné situaci.

V roce 2009 ukončilo přes 6 milionů mladých lidí **školní docházku a odbornou přípravu** jen s nižším sekundárním vzděláním nebo nižší kvalifikací; 17,4 % z nich dokončilo vzdělávání pouze na primárním stupni. Z tohoto důvodu patří k hlavním cílům schváleným Evropskou radou v rámci strategie Evropa 2020 snížení podílu dětí, které předčasně ukončí školní docházku, na méně než 10 %. Zajištění **předškolního vzdělávání** a péče všem dětem je základem pro úspěšné celoživotní učení, zapojení do společnosti, osobní rozvoj a zaměstnatelnost v dospělosti. Komise již přišla s konkrétními opatřeními a doporučeními, jež mají problém předčasného ukončování školní docházky řešit²⁸. Ve spolupráci s členskými státy bude rovněž jednak podporovat iniciativy na zkvalitňování předškolního vzdělávání a péče a na boj proti segregaci ve vzdělávacích systémech, jednak šířit osvědčené postupy.

adrese:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0636:FIN:CS:PDF>.

²⁶ Sdělení komise Evropskému parlamentu a Radě „Akční plán pro nezletilé osoby bez doprovodu (2010 – 2014)“, KOM(2010) 213 v konečném znění, k dispozici na adrese: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0213:FIN:CS:PDF>.

²⁷ Zpráva Agentury EU pro základní práva „Separated, asylum-seeking children in EU Member States“ z dubna 2010.

²⁸ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů „Řešení problému předčasného ukončování školní docházky: významný příspěvek k programu Evropa 2020, KOM(2011) 18 v konečném znění, k dispozici na adrese: http://ec.europa.eu/education/school-education/doc/earlycom_cs.pdf.

Obzvláště znepokojivá je situace **romských dětí** v EU. Kvůli řadě faktorů jsou značně zranitelné v souvislosti s riziky²⁹ špatného zdraví, nevyhovujícího bydlení, nesprávné výživy, vyloučení, diskriminace a násilí³⁰. Sociální vyloučení romských dětí často souvisí s absencí rodného listu, nízkou účastí v předškolním a vyšším vzdělávání, vysokou mírou předčasného ukončování školní docházky, obchodováním s lidmi a vykořisťováním pracovní síly. Segregace je zásadní překážkou, jež brání romským dětem v přístupu ke kvalitnímu vzdělávání.

Děti mohou zmizet v jakémkoliv věku, nezávisle na jejich pohlaví či sociálním postavení. Existuje jen málo poznatků o důvodech **útěku** dětí z domova nebo institucí, v nichž žijí, avšak je známo, že rizika jsou enormní: je ohrožena jejich bezpečnost i duševní a tělesné zdraví, prospívání a život. Pohřešované děti se mohou stát obětmi násilí, zneužívání, obchodování s lidmi či mohou být nuceny k žebrání a prostituci.

Komise určila řadu nástrojů, které mohou být v případech pohřešovaných dětí nápomocny. V posledních několika letech zavádějí některé členské státy³¹ veřejné výstražné systémy v případě únosu či zmizení dítěte za takových okolností, jež by mohly vážně ohrozit jeho bezpečnost a zdraví. Komise bude nadále podporovat přeshraniční spolupráci mezi členskými státy prostřednictvím těchto **výstražných systémů** v případě únosů dětí. Za účelem posílení spolupráce v této oblasti se členské státy v červnu 2009 dohodly na lepším využívání Schengenského informačního systému a souvisejících centrál SIRENE zřízených ve všech členských státech při hledání pohřešovaných dětí. Komise v tomto ohledu přispěje novým zněním příručky SIRENE, kterou přijme do května 2011 v rámci rozhodnutí Komise, jež bude obsahovat soubor pravidel a postupů pro tyto případy.

Horká linka 116 000 pro případy pohřešovaných dětí nabízí těmto dětem a jejich rodičům pomoc, podporu a případnou záchranu. Vzhledem k slabému uplatnění této tísňové linky na úrovni EU přijala Komise v roce 2010 sdělení³², jež má za cíl jednak povzbudit členské státy k co nejrychlejšímu jejímu zavedení, jednak zajistit stejně vysokou úroveň nabízené služby v celé Unii. Komise bude zavádění horké linky pro případy pohřešovaných dětí ve všech členských státech nadále pozorně sledovat. Pokud nebude v přiměřené lhůtě dosaženo dalšího pokroku, Komise zváží předložení legislativního návrhu s cílem zajistit, aby byla horká linka 116 000 ve všech členských státech plně v provozu.

Děti se mohou ocitnout ve zranitelném postavení také v souvislosti s moderními technologiemi. Online technologie přinášejí dětem a mladým lidem jedinečné možnosti, jak získávat poznatky, využívat digitální vzdělávání a účastnit se veřejné debaty. Děti jsou ohroženy zejména při konfrontaci se škodlivým obsahem a chováním v audiovizuálních médiích nebo na internetu, např. **internetovou šikanou** či **groomingem**. Děti v celé Evropě

²⁹ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů „Nediskriminace a rovné příležitosti: Obnovený závazek KOM(2008) 420 v konečném znění, k dispozici na adrese: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0420:FIN:CS:PDF>.

³⁰ Breaking the barriers: Romani women and access to public health care, zpráva někdejšího Evropského střediska pro sledování rasismu a xenofobie (nyní Agentura EU pro základní práva), 2003.

³¹ Dosud byl tento systém zaveden v osmi členských státech: v Nizozemsku, Portugalsku, Francii, Lucembursku, Belgii, Řecku, Německu a Spojeném království.

³² Sdělení Komise „Volejte 116000: Evropská horká linka pro případy pohřešovaných dětí“, KOM(2010) 674, k dispozici na adrese: http://ec.europa.eu/justice/policies/children/docs/com_2010_674_en.pdf.

potvrzují, že fyzická a emocionální **šikana ve školách** patří k jejich každodennímu životu³³. Internetová šikana je považována za moderní formu šikanování, jež si vyžaduje rychlou reakci a zapojení všech relevantních aktérů, jako jsou stránky sociálních sítí, poskytovatelé internetu a policie. Cílem Komise je zajistit vysoký stupeň ochrany **dětí v digitálním prostoru**, včetně ochrany jejich osobních údajů³⁴, při současném plném zachování jejich práva na přístup na internet ve prospěch jejich sociálního a kulturního rozvoje. Prostřednictvím programu „Bezpečnější internet“³⁵ Komise koordinuje a podporuje snahy o posílení postavení dětí a jejich ochranu na internetu. Různé složky odvětví informačních a komunikačních technologií se zavázaly k samoregulačním iniciativám, v nichž jde zejména o zvýšení ochrany dětí užívajících **mobilní telefony**³⁶ či využívajících **služeb sociálních sítí**³⁷ a mezi něž patří i celoevropský systém PEGI pro věkové hodnocení **videoher a her online**³⁸. Komise se nyní obrátí se svou výzvou i na výrobce mobilních zařízení a herních konzolí, poskytovatele internetových služeb, poskytovatele mobilních aplikací a obsahu, spotřebitelské organizace, výzkumné pracovníky a organizace na ochranu dětí.

Komise pečlivě sleduje provedení **směrnice o audiovizuálních mediálních službách**³⁹ ve vnitrostátním právu členských států, jež mělo lhůtu do 19. prosince 2009. Směrnice rozšiřuje normy pro ochranu dětí z tradičních televizních programů na rychle se rozvíjející audiovizuální mediální služby na vyžádání, zejména na internetu.

Opatření:

Komise bude přispívat k tomu, aby byly zranitelné děti vedeny k vlastní zodpovědnosti, a k jejich ochraně takto:

6. bude podporovat výměnu osvědčených postupů a lepší odbornou přípravu pro opatrovníky, veřejné orgány a jiné aktéry, kteří jsou v úzkém kontaktu s dětmi bez doprovodu (2011–2014);
7. bude věnovat zvláštní pozornost dětem v souvislosti s rámcem EU pro vnitrostátní strategie integrace Romů, který bude přijat na jaře 2011, a zejména bude podporovat účinnější využívání strukturálních fondů na integraci Romů;
8. bude důrazně podporovat členské státy v tom, aby urychleně zavedly a plně zprovoznily horkou linku 116 000 pro případy pohřešovaných dětí a příslušné výstražné systémy (2011–2012);

³³ Eurobarometer Qualitative study on the Rights of the Child, říjen 2010, k dispozici na adrese: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/quali/ql_right_child_sum_en.pdf.

³⁴ Viz sdělení Komise „Komplexní přístup k ochraně osobních údajů v Evropské unii“, KOM(2010) 609 v konečném znění, bod 2.1.2., k dispozici na adrese: http://ec.europa.eu/justice/news/consulting_public/0006/com_2010_609_cs.pdf.

³⁵ Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1351/2008/ES ze dne 16. prosince 2008 o zavedení víceletého programu Společenství pro ochranu dětí využívajících internet a jiné komunikační technologie, Úř. věst. L 348, 24.12.2008, s. 118–127.

³⁶ http://ec.europa.eu/information_society/activities/sip/docs/mobile_2005/europeanframework.pdf.

³⁷ http://ec.europa.eu/information_society/activities/social_networking/docs/sn_principles.pdf.

³⁸ <http://www.pegi.info/>.

³⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/13/EU ze dne 10. března 2010 o koordinaci některých právních a správních předpisů členských států upravujících poskytování audiovizuálních mediálních služeb (směrnice o audiovizuálních mediálních službách), Úř. věst. L 95, 15.4.2010, s. 1–24.

9.	bude podporovat členské státy a jiné zúčastněné strany v dalším přijímání preventivních opatření, při vedení dětí k vlastní zodpovědnosti a posilování jejich účasti s cílem co nejvíce využít možností online technologií a bojovat prostřednictvím programu „Bezpečnější internet“ a spolupráce s daným odvětvím na základě samoregulačních iniciativ proti internetové šikaně, škodlivému obsahu a dalším hrozbám na internetu (2009–2014).

2.3. Děti v rámci vnější činnosti EU

Evropská unie je odhodlána přikládat zásadní význam **podpoře a ochraně práv dítěte rovněž v rámci své vnější činnosti**⁴⁰, včetně justiční spolupráce v občanských věcech v oblastech spadajících do pravomoci EU. V tomto ohledu je zásadní, aby EU ve vnějších záležitostech, kdykoliv jsou ve vztazích s třetími zeměmi dotčena práva dítěte, mluvila jednotným a silným hlasem, tak aby mohla v případě potřeby rychle a efektivně jednat. Vnější politika EU v oblasti práv dítěte bude uskutečňována v souladu se sdělením „Zvláštní místo pro děti v rámci vnější činnosti EU“ a doprovodným akčním plánem z roku 2008.

EU je pevně odhodlána k odstraňování všech forem násilí páchaného na dětech. Každý rok je přibližně 200 milionů dětí na světě svědkem domácího násilí, více než 200 milionů dětí na světě se stane obětí sexuálního násilí, 50 000 dětí je zabito a až 2 miliony dětí jsou v nemocniční péči kvůli zraněním způsobeným násilnými činy. EU bude pokračovat v plnění obecných zásad EU týkajících se práv dítěte, jež se nyní zaměřují na boj proti všem formám **násilí páchaného na dětech**. Do roku 2011 EU vyhodnotí plnění těchto zásad od roku 2007. V rámci tematického programu „Investice do lidí“ se v letech 2011–2013 předpokládá financování projektů zaměřených na boj proti násilí na dětech.

Více než 200 milionů dětí na světě vykonává **dětskou práci** a závratných nejméně 115 milionů dětí je vystaveno jejím nejhorším formám. EU bude pokračovat v boji proti dětské práci v souladu s pracovním dokumentem útvarů Komise z roku 2010 a závěry Rady o dětské práci. Do konce roku 2011 vypracuje EU zprávu o nejhorších formách dětské práce a s ní souvisejícího obchodu při zohlednění mezinárodních zkušeností a hledisek příslušných mezinárodních organizací. V roce 2011 vybere EU v rámci tematického programu „Investice do lidí“ projekty zaměřené na dětskou práci ve třetích zemích.

Velmi ohrožené jsou i **děti v ozbrojených konfliktech**⁴¹, zvláště pokud přišly o rodiče nebo opatrovníky, nebo jsou od nich odloučeny. Děti jsou vystaveny riziku náboru ozbrojenými skupinami, pohlavního zneužívání a vykořisťování a obchodování s lidmi. Nepřiměřeně trpí podvýživou a nemocemi, jelikož nemají přístup k základním sociálním službám, zdravotní péči a vzdělání. Odhaduje se, že v každém daném okamžiku je s ozbrojenými silami a skupinami spojeno na 300 000 dětí, z čehož tvoří 40 % dívky. EU bude nadále pokračovat ve své práci v oblasti ochrany práv dětí v ozbrojených konfliktech a dětí, které jsou těmito

⁴⁰ Sdělení z roku 2006 „Směrem ke strategii EU o právech dítěte“ vedlo k rozvinutí rozsáhlého politického rámce v oblasti vnější činnosti EU, jenž zahrnuje sdělení „Zvláštní místo pro děti v rámci vnější činnosti EU“ spolu s průvodním pracovním dokumentem útvarů Komise „Children in Emergency and Crisis Situations“ (2008), Obecné zásady EU v oblasti prosazování a ochrany práv dítěte (2007), Obecné zásady EU týkající se dětí a ozbrojených konfliktů (2003, aktualizováno 2008), závěry Rady o právech dítěte – rozvojový a humanitární aspekt (2008) a závěry Rady o dětské práci (2010).

⁴¹ Odhaduje se, že jen v posledním desetiletí si ozbrojené konflikty vyžádaly životy více než dvou miliónů dětí a že dalších šest miliónů dětí při nich bylo zmrzačeno. Přibližně 20 milionů dětí je vysídleno nebo uprchne a milion dětí v důsledku konfliktů osiřl.

konflikty postiženy, přičemž bude vycházet z konkrétních opatření stanovených v prováděcí strategii z roku 2010 k obecným zásadám EU týkajícím se dětí v ozbrojených konfliktech.

Sexuální turistika zaměřená na děti musí být vymýcena. Tento jev tvoří součást organizovaného sexuálního průmyslu, jenž zahrnuje prostituci, obchodování s lidmi, výrobu a distribuci dětské pornografie a vykořisťování dětí cestujícími sexuálními delikventy. Jelikož jen málo cestujících sexuálních delikventů nese ve svých domovských zemích v EU právní následky za své činy, měly by být podniknuty kroky na zvýšení počtu vyšetřování a stíhání v EU v případě trestných činů spáchaných mimo EU.

EU bude nadále vést **politický dialog** se třetími zeměmi a mezinárodními organizacemi s cílem zachovat a zlepšit dodržování a podporu práv dítěte. V rámci **politiky rozšíření** bude EU nadále podporovat reformu ochrany dětí a bude pozorně sledovat pokroky v oblasti práv dítěte v průběhu celého přístupového procesu v kandidátských a potenciálně kandidátských zemích, zejména pokud jde o děti z etnických menšin a skupin na okraji společnosti, jako jsou Romové, kteří byli označeni jako obzvláště zranitelná skupina.

Dvoustranná spolupráce s třetími zeměmi bude vycházet mj. z opatření na postupné rozšiřování rozvojových programů zaměřených na práva dítěte – například s cílem podpořit jednak budování silnějších vnitrostátních struktur a institucí včetně rozvoje nezávislých organizací v oblasti práv dítěte, jednak legislativní reformy prováděné v souladu s příslušnými mezinárodními normami. Práva dítěte by měla být prosazována i prostřednictvím **obchodních nástrojů** a v rámci **mezinárodních jednání**.

V rámci **mnohostranné spolupráce** bude EU nadále podporovat mezinárodní iniciativy a předkládat rezoluce na Valném shromáždění OSN a v Radě OSN pro lidská práva. Zintenzivní rovněž koordinaci s mezinárodními zúčastněnými subjekty.

V oblasti **humanitární pomoci** EU zachová a zvýší podporu projektů a činností, jež se přímo zaměřují na zvláštní potřeby dětí v mimořádných situacích, v souladu s pracovním dokumentem útvarů Komise z roku 2008 nazvaném „Děti v nouzových a krizových situacích“ (*Children in Situations of Emergency and Crisis*)⁴².

Opatření:

10. EU bude pokračovat v plnění obecných zásad EU v oblasti prosazování a ochrany práv dítěte⁴³, jež se zaměřují na boj proti všem formám **násilí páchaného na dětech**. EU rovněž posoudí plnění těchto zásad. EU bude plnit obecné zásady EU týkající se dětí a ozbrojených konfliktů⁴⁴ na základě revidované prováděcí strategie z roku 2010.

⁴² Sdělení Komise „Zvláštní místo pro děti v rámci vnější činnosti EU“, KOM(2008) 55 v konečném znění, k dispozici na adrese:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0055:FIN:CS:PDF>.

⁴³ K dispozici na adrese: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/16031.07.pdf>.

⁴⁴ K dispozici na adrese: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/10019.cs08.pdf>.

3. ÚČAST DĚTÍ A ZLEPŠENÍ INFORMOVANOSTI

Z výsledků dvou průzkumů Eurobarometru z let 2008 a 2009 vyplynulo, že 76 % dotázaných dětí⁴⁵ neznalo svá práva a 79 % nevědělo, koho v případě nouze kontaktovat. Na dotaz, jaká by EU měla podniknout opatření na podporu a ochranu práv dítěte, 88 % respondentů odpovědělo, že by EU měla dětem přístupnou formou poskytnout více informací o jejich právech.

Plné uznání práv dítěte znamená, že **dětem musí být poskytnuta příležitost vyjádřit své názory** a účastnit se rozhodování, jež se jich týká. Podle čl. 24 odst. 1 listiny musí EU k názorům dětí v záležitostech, které se jich dotýkají, přihlížet s ohledem na jejich věk a vyspělost.

Kroky, jež Komise v rámci **naslouchání dětem a konzultací s nimi**⁴⁶ dosud učinila, jsou východiskem k tomu, aby se děti mohly více zapojovat do přípravy a realizace opatření a politik, jež se jich týkají, např. v oblasti vzdělávání, zdraví a životního prostředí. Za tímto účelem bude Komise využívat odborné znalosti Evropského fóra o právech dítěte a pokračovat ve spolupráci s tímto fórem, veřejnými ochránci dětských práv a dalšími relevantními partnery v této oblasti.

Aby byly **děti lépe a účinněji informovány** o svých právech a o příslušných politikách EU, bude třeba konsolidovat a modernizovat stávající informační nástroje. V současné době lze na portále EUROPA nalézt informace zaměřené na děti prostřednictvím **Rychlých odkazů pro děti**⁴⁷ a odkazu **Učitelům**⁴⁸. Tyto odkazy nabízejí přístup k materiálům, jež se týkají dětí a které poskytují všechny orgány EU. Velkou část obsahu dostupného na těchto stránkách lze nalézt i na webových stránkách jednotlivých generálních ředitelství Komise i jiných orgánů EU. Přesto však komplexně podané, konsolidované a snadno dostupné informace o právech dítěte a příslušných politikách EU v současné době chybí.

Opatření:

11. V průběhu roku 2011 Komise zřídí na portálu EUROPA přístup k informacím pro děti o EU a právech dítěte přes jediný vstupní bod. Tímto jediným vstupním bodem bude zajištěn snadný přístup k informacím srozumitelným pro děti různých věkových skupin. Mohou je využívat i rodiče a učitelé, kteří zde naleznou informace a materiály k výuce. Komise k této iniciativě přizve ostatní orgány EU.

ZÁVĚR

Komise na základě této agendy EU v oblasti práv dítěte vyzývá orgány EU a členské státy k obnovení svého závazku ke zvýšení úsilí v oblasti ochrany a podpory těchto práv. EU by měla ve svých opatřeních jít při zajišťování dodržování práv dětí zakotvených ve Smlouvách, Listině základních práv EU a Úmluvě OSN o právech dítěte příkladem. Komise bude

⁴⁵ K dispozici na adrese: http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_235_en.pdf a http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_273_en.pdf.

⁴⁶ Eurobarometer Qualitative study on the Rights of the Child, říjen 2010, k dispozici na adrese: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/quali/ql_right_child_sum_en.pdf.

⁴⁷ http://europa.eu/quick-links/eu-kids/index_cs.htm.

⁴⁸ http://europa.eu/teachers-corner/index_cs.htm.

pravidelně posuzovat pokrok při provádění této agendy ve své výroční zprávě o uplatňování listiny.

Jak bylo zdůrazněno ve strategii Evropa 2020, dlouhodobě nedostatečné investice do politik, jež se týkají dětí, mohou mít na **naši společnost hluboký dopad**. Mnohé z těchto politiky vyžadují rozhodná opatření členských států a Komise je připravena nabízet svou podporu a spolupráci. Komise se bude nadále podílet na společném úsilí o dosažení kvality života a bezpečnosti všech dětí. Obnovený závazek všech aktérů je nezbytný k uskutečnění vize světa, v němž děti mohou být dětmi a v bezpečí žít, hrát si, učit se, plně se rozvíjet a co nejlépe využít všech příležitostí.